

รายงานการดำเนินงานโครงการ “การฟื้นฟูประชากรพญาแร้งในถิ่นอาศัยของประเทศไทย เพื่อเป็นต้นแบบในการฟื้นฟูประชากรแร้งในพื้นที่ธรรมชาติ”

การดำเนินงาน โครงการ “การฟื้นฟูประชากรพญาแร้งในถิ่นอาศัยของประเทศไทย เพื่อเป็นต้นแบบในการฟื้นฟูประชากรแร้งในพื้นที่ธรรมชาติ” โดยอยู่ภายใต้ความร่วมมือกัน 4 หน่วยงาน ได้แก่ องค์การสวนสัตว์ โดยสวนสัตว์นครราชสีมา และสำนักอนุรักษ์และวิจัย, กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช โดยสถานีเพาะเลี้ยงสัตว์ป่าห้วยขาแข้ง, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ โดยคณะวนศาสตร์ และสัตวแพทยศาสตร์, มูลนิธิสืบนาคะเสถียร ซึ่งกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ได้อนุมัติโครงการฯ ระยะเวลาดำเนินการ ๕ ปี ตั้งแต่วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๖๓ – ๓๐ กันยายน ๒๕๖๘ โดยมีรายละเอียดดังนี้

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อฟื้นฟูประชากรพญาแร้งในถิ่นอาศัยของประเทศไทย บริเวณพื้นที่มรดกโลกทางธรรมชาติทุ่งใหญ่-ห้วยขาแข้ง
๒. เพื่อศึกษาข้อมูลทางด้านชีววิทยาและนิเวศวิทยาของแร้งในพื้นที่ถิ่นอาศัยในธรรมชาติ
๓. เพื่อสำรวจประชากรนกกลุ่มแร้งในพื้นที่ที่มีศักยภาพเหมาะสมเพื่อเป็นแหล่งพันธุ์กรรม
๔. เพื่อใช้เป็นโครงการต้นแบบในการฟื้นฟูประชากรแร้งประจำถิ่นอีก ๒ ชนิด ของประเทศไทยได้แก่ แร้งเทาหลังขาว และแร้งสีน้ำตาล
๕. สร้างเครือข่ายการอนุรักษ์นกกลุ่มแร้งทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับประเทศ และระหว่างประเทศ

เป้าหมาย

เพิ่มความหลากหลายในระบบนิเวศโดยเฉพาะชนิดพันธุ์ที่เป็นสัตว์กินซาก (Scavenger) โดยการเพิ่มประชากรพญาแร้งในถิ่นอาศัย บริเวณพื้นที่มรดกโลกทางธรรมชาติทุ่งใหญ่-ห้วยขาแข้ง ซึ่งจะเป็นโครงการต้นแบบในการฟื้นฟูประชากรแร้งในพื้นที่ธรรมชาติ และสร้างเครือข่ายการอนุรักษ์นกกลุ่มแร้งทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับประเทศ และระหว่างประเทศ

พื้นที่ดำเนินงาน

๑. พื้นที่มรดกโลกทางธรรมชาติทุ่งใหญ่ - ห้วยขาแข้ง
๒. พื้นที่อนุรักษ์ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือทางตอนใต้ที่มีศักยภาพเป็นถิ่นอาศัยของนกกลุ่มแร้ง โดยเน้นชนิดเป้าหมาย ๒ ชนิด คือ พญาแร้ง และแร้งเทาหลังขาว
๓. สถานีเพาะเลี้ยงสัตว์ป่าห้วยขาแข้ง
๔. สวนสัตว์นครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา

หน่วยงานที่รับผิดชอบ

๑. กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช

๒. องค์การสวนสัตว์แห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์

๓. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

๔. มูลนิธิสืบนาคะเสถียร

การดำเนินการ แบ่งออกเป็น ๓ ระยะ ดังนี้

ระยะที่ ๑ ระยะเวลาดำเนินการ ๓ เดือน (ตั้งแต่วันที่ ๑ ตุลาคม – ๓๑ ธันวาคม ๒๕๖๓)

ดำเนินการประชุมวางแผนจัดทำโครงการฯ ซึ่งในระยะนี้จะเป็นการจัดสร้างกรงพื้นฟูฯ

ระยะที่ ๒ ระยะเวลาดำเนินการ ๓ ปี (วันที่ ๑ มกราคม ๒๕๖๔ - ๓๐ กันยายน ๒๕๖๖)

ดำเนินการศึกษาพฤติกรรมและเก็บข้อมูลอื่น ๆ ของพญาแร้งในกรงเลี้ยง จับคู่ผสมพันธุ์ ติดตาม วิเคราะห์ ประเมินผล และประชาสัมพันธ์เผยแพร่ รวมถึงการสำรวจประชากรนกกลุ่มอีแร้ง โดยเน้นชนิดเป้าหมาย ๒ ชนิด คือ พญาแร้ง และแร้งเทาหลังขาว บริเวณพื้นที่ป่าอนุรักษ์กลุ่มป่าพนมดงรัก - ผาแต้ม ประกอบด้วย พื้นที่อนุรักษ์ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่ายอดโดม เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาพระวิหาร เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าพนมดงรัก เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยศาลา เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูนงทริก - ยอดมน อุทยานแห่งชาติภูจองนายอย

ระยะที่ ๓ ระยะเวลาดำเนินการ ๒ ปี (วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๖๖- ๓๐ กันยายน ๒๕๖๘) เป็น

การดำเนินการฝึกเตรียมปล่อยคืนสู่ธรรมชาติ พร้อมทั้งติดตามประเมินผลหลังการปล่อย

ทั้งนี้ องค์การสวนสัตว์ได้อนุมัติงบประมาณค่าออกแบบสิ่งก่อสร้าง และการจัดสร้างกรงพื้นฟู

พญาแร้งในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง จังหวัดอุทัยธานี ในวงเงินงบประมาณทั้งสิ้นจำนวน ๒,๓๕๐,๐๐๐ บาท (สองล้านสามแสนห้าหมื่นบาทถ้วน) ดำเนินการเสร็จเรียบร้อยแล้ว

แผนการดำเนินงาน ปี 2565 โดยมีรายละเอียด ดังนี้

๑. แผนการจับคู่และเคลื่อนย้ายพญาแร้ง ๑ ตัว จากสวนสัตว์นครราชสีมาไปยังสถานีเพาะเลี้ยงสัตว์ป่าห้วยขาแข้ง/เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง

ขั้นตอน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

๑.๑ ตรวจสอบสุขภาพพญาแร้ง ที่สวนสัตว์นครราชสีมาเพื่อเตรียมการขนย้าย ก่อนระยะเวลาขนย้าย ๑๕ วัน (กำหนดการขนย้ายเดือนสิงหาคม)

๑.๒ ย้ายพญาแร้งเพศผู้ที่ผ่านการประเมินไปยังสถานีเพาะเลี้ยงสัตว์ป่าห้วยขาแข้ง พร้อมตรวจสอบสุขภาพพญาแร้งเพศเมียที่สถานีเพาะเลี้ยงสัตว์ป่าห้วยขาแข้ง

๑.๓ เทียบคู่พญาแร้ง โดยใช้กรงที่สถานีเพาะเลี้ยง โดยแยกกรงเป็นเวลาไม่น้อยกว่า ๓๐ วัน โดยขึ้นอยู่กับพฤติกรรมของพญาแร้ง

๑.๔ ขนย้ายพญาแร้งเพศผู้ เข้ากรงฟีนฟู บริเวณหน่วยพิทักษ์ป่าซับฟ้าผ่า เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง โดยปรับสภาพในคอกกักไม่น้อยกว่า ๗ วัน หลังจากนั้นจะปล่อยตัวผู้เข้ากรงใหญ่ ประมาณ ๒ อาทิตย์

๑.๕ ขนย้ายพญาแร้งเพศเมียเข้ากรงฟีนฟู บริเวณหน่วยพิทักษ์ป่าซับฟ้าผ่า เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง โดยปรับสภาพในคอกกักไม่น้อยกว่า ๗ วัน ก่อนปล่อยเข้าร่วมกับตัวผู้ สาเหตุที่ต้องให้ตัวผู้เข้ากรงฟีนฟูก่อน เนื่องจากสัตว์ในกลุ่มนี้ตัวเมียจะเป็นใหญ่ เพื่อลดความเป็นเจ้าถิ่นของตัวเมีย

๒. แผนการจับคู่ พญาแร้ง ที่สวนสัตว์นครราชสีมา

เนื่องจากในปีที่ผ่านมา ไข่พญาแร้งไม่มีเชื้อ ซึ่งไม่พบการขึ้นผสมของเพศผู้ ทั้งนี้โครงการฯ ได้รับข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ อาจารย์เกษตร สุตะชะ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และผู้เชี่ยวชาญจากสวนสัตว์ Parco Zoo Punta Verde ประเทศอิตาลี โดยให้ดำเนินการเทียบคู่ โดยมีเพศผู้สองตัว ให้เพศเมียจับคู่ โดยใช้กรงเทียบ และสังเกตพฤติกรรมการเข้ากัน

ขั้นตอน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

๒. จัดเตรียมกรงเพื่อใช้ในการเทียบคู่/จัดเตรียมห้องฟักไข่ และตรวจสอบเครื่องมือ ให้มีมาตรฐาน

๑. ตรวจสอบสภาพพญาแร้ง ก่อนการจับคู่

๓. ปล่อยพญาแร้งเข้ากรง เทียบคู่ สังเกตพฤติกรรมการเข้ากันได้ โดยใช้กล้องวงจรปิด

๔. จัดเตรียมรังเทียม / กิ่งไม้ ไม่น้อยกว่า 2 รัง

๕. เสริมอาหาร เช่น ไข่ไก่ หนู เครื่องในสัตว์ เป็นต้น

๖. เมื่อพญาแร้งวางไข่ ไข่ใบแรกจะนำไข่ออกมาฟัก ในตู้ฟัก หากออกไข่อีกใบ จะให้พ่อแม่ฟักเอง

๗. เมื่อไข่ฟักเป็นตัว จะอนุบาล ด้วยมือคนโดยจำลองคล้ายแม่นก ระยะเวลา 1-6 เดือน

๘. เมื่อลูกนกได้ระยะ 6 เดือนจะดำเนินการขั้นตอนการฝึกลูกนกตามธรรมชาติ

การดำเนินงาน ณ ปัจจุบัน

๑. การจับคู่ พญาแร้ง ที่สวนสัตว์นครราชสีมา

มีการจับคู่พญาแร้ง โดย พญาแร้งเพศเมียชื่อ น้อย กับ พญาแร้งเพศผู้ชื่อ แจ็ค โดยมีพญาแร้งได้ออกไข่สองใบ ใบแรกเมื่อวันที่ ๒๖ ธันวาคม ๒๕๖๔ ใบที่ สองเมื่อวันที่ ๒๐ มกราคม ๒๕๖๕ โดยทั้งสองใบอยู่ในกระบวนการฟักโดยใช้เครื่องฟักไข่

๒. การจับคู่และเคลื่อนย้ายพญาแร้ง ๑ ตัว จากสวนสัตว์นครราชสีมาไปยังสถานีเพาะเลี้ยงสัตว์ป่าห้วยขาแข้ง/เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง

มีการเคลื่อนย้ายพญาแร้ง ๑ ตัว ชื่อ ปือก จากสวนสัตว์นครราชสีมาไปยังสถานีเพาะเลี้ยงสัตว์ป่าห้วยขาแข้ง เมื่อวันที่ ๑๔ มกราคม ๒๕๖๕ เพื่อจับคู่กับพญาแร้งเพศเมีย ชื่อ มิ่ง โดยวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕ ได้มีการเคลื่อนย้ายพญาแร้งทั้งสองตัว ไปยังกรงพื้นที่ ๗ บริเวณหน่วยพิทักษ์ป่าซับฟ้าผ่า เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง

ข่าวการเคลื่อนย้ายพญาแร้งทั้งสองตัว ไปยังกรงพื้นฟู ณ บริเวณหน่วยพิทักษ์ป่าซับฟ้าผ่า เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง

ทีมวิจัย #พญาแร้ง จาก 4 หน่วยงานป่า "ป๋อก-มิ่ง" พญาแร้งคู่แรกจับคู่ในกรงที่ในฟูได้สำเร็จกลางป่า #ห้วยขาแข้ง ครี...
Thai PBS News

ฉลองวิวาห์ "พญาแร้ง" คินสุป่าวันวาเลนไทน์ หลังโดนยาเบื่อจนสูญพันธุ์ไป 30 ปี...
NationPhoto

วาเลนไทน์ ปีนี้ จับคู่ "พญาแร้ง" คินสุป่าใหญ่ห้วยขาแข้ง
...
Thairath - ไทยรัฐออนไลน์